

Наталка Полтавка (переказ)

Іван Котляревський

Дія 1

Село над річкою Ворсклою (дія відбувається біля Полтави). На сцені вулиця, що йде до річки. Між великою кількістю хат стоїть і хата Терпилихи.

Ява 1

Наталка Полтавка виходить з хати з відрами на коромислі. Вона йде до ріки, ставить відра на березі, ходить задумавшись, потім співає пісню "Віють вітри, віють буйні...". Дівчина шукає Петра (свого коханого), вона хоче ще раз його побачити, бо скучила.

Ява 2

Наталка і возний (чиновник).

Возний вітається з Наталкою (він завжди говорить суржилом і повторює "тее-то як його" – ці особливості його мовлення часто згадуються в тестах). Вона йому кланяється, а він у відповідь каже, що не хотів би, щоб Наталка йому кланялась, бо возний любить її. Дівчина каже, що він зійшов з розуму. А возний у свою чергу каже, що хоче на ній оженитися. Наталка не розгубилася і мовила: "Знайся кінь з конем, а віл з волем". Мовляв хай шукає собі якусь панянку, а не звичайну дівчину. Та й не вірить вона, що можна так швидко закохатися. Возний каже, що полюбив її вже давно, ще тоді, коли сім'я Наталки лише приїхала сюди.

Дівчина співає пісню "Видно шляхи полтавської і славу Полтаву..." про те, щоб багатий чоловік не "вводив в славу" простої дівчини.

Возний і Наталка задумуються.

Ява 3

Наталка і возний. Потім виборний з'являється на вулиці, йде і співає.

Наталка взяла свої відра і пішла додому. Виборний підійшов до возного і поклонився; розповідає, що йде з дому, бо випроводжав гостя, пана Щипавку. Цей пан жалівся, що тепер те, що раніше дурницею діставалося, то тепер треба це випрошувати або купляти. Возний підтверджує, що трудно стає жити на світі і додає, що ось, зупинився, щоб з Наталкою побалакати. Виборний каже, що "вона золото – не дівка! Красива, розумна, моторна і до всякого діла дотепна, яке у неї добре серце, як вона поважає матір свою, шанує всіх старше себе; себе і матір свою на світі держить". Виборний розповідає возному про те, що до Наталки багато хто залицявся, проте вона нікому не дає згоди (усім піднесла "печеного кабака" – своєрідний знак відмови) і возному вже би час думати про одруження. Далі він співає пісню "Ой під вишнею, під черешнею, стояв старий з молодістю, як із ягодою...". Возний каже, що закохався в дівчину всією душею. Виборний радить не сидіти на місці, а посилати старостів, щоб свататись. Мовляв, стара Терпелиха (мама Наталки) ще не така дурна, щоб відмовити Возному. Возний каже, що стара йому не страшна, та йому вже молода відмовила,

мовляв вони не рівня одне одному, на що Возний відповів, що любов усе рівняє, але все-одно Наталка була неприступна. Виборний вказав на причину: дівчина любить іншого, Петра (коли сім'я Наталки ще жила в Полтаві, дівчина закохалась у парубка), що був гарним, добрим, проворним і роботящим; був старшим від Наталки на три-чотири роки. І все було б добре, але Терпило (батько Наталки) втратив всі гроші і залишив жінку і дочку без шматка хліба. Возний поцікавився де Петро. Виборний відповів, що як хлопець одного разу пішов з села, то й чутки про нього нема, а Наталка неблагорозумна: любить того чоловіка, якого може вже й кістки прогнили. Возний просить виборного допомогти йому в "сердечному ділі". Той погоджується.

Ява 4

Хата Терпилихи. Мати пряде, а дочка шие.

Наталка й мати розмірковують про своє безталанне життя. Терпилиха каже дочці, що як батько не дав Наталці перед смертю благословення на одруження з Петром, так і вона не дасть. Наталка кидається до матері й просить не губити її.

Ява 5

Наталка сама.

Монолог Наталки. Дівчина зітхає, що не може викинути з голови Петра і що пообіцяла за першого зустрічного вийти заміж. Почувши, що хтось наближається до дверей, береться до роботи.

Ява 6

Увечері до Терпилихи приходить виборний і каже, що він має на прикметі багатого й поважного чоловіка, який уподобав Наталку. Терпелиха зраділа цьому і разом з виборним вони пішли вмовляти дівчину вийти за возного заміж. Виборний каже непоступливій Наталці, що та зневажає рідну матір, яка бажає своїй дочці кращого життя. На ці слова Наталка обіцяє все зробити заради спокою й благополуччя матері. Задоволений виконаною місією Макогоненко (виборний) мерщій іде порадувати Тетерваковського (возного).

Ява 7

Залишившись на самоті в хаті, Наталка в муках розмірковує про своє майбутнє, усі її думки линуть до коханого Петра. Вона співає пісню "Прийди, милий, подивися...".

Дія 2

Та сама вулиця до річки в селі над Ворсклою.

Ява 1

Микола (далекий родич Терпилихи) сам.

Монолог Миколи. Він на світі живе зовсім один, сирота без роду і без приюту. Не знає, що йому робить і вирішує піти на Тамань, пристати до чорноморців. Його слова: "Хоть із мене і непоказний козак буде, та єсть же і негідніші од мене".

Микола співає пісню "Гомін, гомін по діброві...". "Так я буду з чорноморцями тетерю їсти, горілку пити, люльку курити і черкес бити", - каже він.

Ява 2

Петро (коханий Наталки) виходить, не бачить Миколи, співає.

Микола підходить до хлопця цікавиться, чи він тутешній. Виявляється ні. Тоді родич Терпилихи питається, чи є в парубка якісь родичі. Той знову каже, що ні: мовляв які у сироти родичі?

Микола і Петро затоваришували (бо знайшли щось спільне: вони обидва – сироти).

Ява 3

Возний і виборний виходять з хати Терпелихи. У возного рука пов'язана шовковою хусткою; у виборного через плече старостинський рушник. Микола й Петро одходять набік. Возний із задоволеним лицем походить.

Виборний питає в Миколи, чи нема чого нового в місті (адже Микола лише звідти повернувся)? Той каже, що нічого нового, а город, мов мак цвіте! Виборний слухав, а потім дорікає: мовляв чому Микола не поклонився пану возному, коли бачить, що той заручився. Родич Терпилихи поклонився і спитав із ким пан возний заручився. Але возний не захотів казати: нехай це буде секрет.

Виборний і возний виходять.

Ява 4

Петро і Микола.

Петро питає хто то такі, Микола відповідає, що возний лише живе тут і дуже бундючиться, а Макогоненко – хитрий, як лисиця. Вони починають міркувати, із ким ото посватався возний. Сходяться на думці, що це Наталка, яка поїхала з Полтави і живе тут вже четвертий рік. Петро сплескує руками, закриває ними лице, схиляє голову, стоїть не порушно.

Микола співає пісню "Вітер віє горою...". Петро каже, що він той, кого любила Наталка. Микола каже, що як треба, то він може піти і розвідати все про сватання від Терпилихи.

Ява 5

Петро сам.

Монолог Петра. Його слова: "Правду в тій пісні сказано, що сусідові все удається, всі його люблять, всі до його липнуть, а другому все як одрізано". Загалом Петро переймається через втрачене кохання й свою долю. Петро виконує пісню "У сусіда хата біла..." (там звучать ті ж самі мотиви, що і в монолозі).

Ява 6

Петро і виборний.

Виборний каже, що Петро і співака добрий. Вони спілкуються.

Ява 7

Возний підходить до виборного і питає, про що вони спілкуються. Той каже, що Петро був у театрі і розповідає як воно там. Хлопець докладніше розповідає чоловікам про театр.

Ява 8

Петро сам.

Монолог Петра. Він знову скаржитися на свою злу долю. Хлопець співає пісню "Та й пішов козак з Дону..." про козака, який, повертаючись із Дону, проклинає свою тяжку

долю.

Ява 9

Петро і Микола.

Микола каже, що Наталка вийде сюди на годинку. А Петро має сховатися і чекати.

Ява 10

Микола і Наталка.

Наталка вибігає і каже, що вона справді вже посватана. Микола відповідає, що вона зможе полюбити Возного. Дівчина відмовляє, адже вона кохає лише Петра. Микола покликав Петра. Той з'явився. Петро з Наталкою обнімаються. Наталка обіцяє Петрові бути вірною йому навіки. Микола співає пісню "Ворскло річка невеличка..." про битву із шведами за Полтаву. Ось вони бачать, що йдуть возний, виборний і Терпелиха. Буде великий грім...

Ява 11

Виходять возний, виборний і Терпелиха.

Возний каже, щоб Петро йшов своєю дорогою, бо він тут лишній. Петро пропонує, щоб возний і Наталка закінчили те, що почали, він заважати не буде. Наталка протестує. Дівчина каже, що тепер, коли парубок повернувся, вона буде лише із ним. Терпилиха, возний і виборний кажуть, щоб Петро йшов з їхнього села, а якщо ні, то силою викинуть. Петро на це відповідає, що не хоче ламати те, що в них вже тут є: хлопець не заважатиме весіллю Наталки і возного. Всі виявляють співчуття до Петра, навіть возний. Наталка плаче, возний замислюється. Петро сказав, що тепер піде в Полтаву і ніколи сюди не повернеться. До того ж він дав Наталці гроші, які заробив за чотири роки, щоб пан возний ніколи не дорікнув їй у тому, що вона смокче з нього гроші. Возний був вражений. Він бере молодих за руки, підводить до матері і благословляє їх. Терпелива теж благословляє Наталку і Петра. Наталка Полтавка цілує Петра і співає про себе і про її кохання до Петра.

Завіса.